

Sygn. akt I ACa 107/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący	:	SSA Magdalena Pankowiec
Sędziowie	:	SA Bogusław Dobrowolski SA Krzysztof Chojnowski (spr.)
Protokolant	:	Izabela Lach

po rozpoznaniu w dniu 27 maja 2015 r. w Białymstoku

na rozprawie

sprawy z powództwa **J. J.**

przeciwko **Skarbowi Państwa**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży

z dnia 2 grudnia 2014 r. sygn. akt I C 745/12

I. oddala apelację;

II. zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa 2.700 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

UZASADNIENIE

Powód J. J. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa -(...), bliżej nieoznaczonym jednostkom w T., R., E., G., „dla (...) w W.”, we W., w B., Sądowi Okręgowemu w E., „w W.”, dla W. P., we W., w T., B., L., K., Sądowi Apelacyjnemu w L., w K., „Sądowi Apelacyjnemu i Najwyższemu w W.”, „Sądowi Dyscyplinarnemu i Rzecznikowi Dyscyplinarnemu w W.”, Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu w G. i „Wojewodzie (...) w G.” domagał się zapłaty kwoty 80.000 złotych tytułem zadośćuczynienia.

W uzasadnieniu powód wymienił sprawy ze wskazaniem sygnatur akt, co do których zgłosił zarzut przewlekłości postępowania. Wskazał, że w sprawach, w których składał skargi „na przewłokę” sądy drugiej instancji odrzucając, oddalając skargi, wadliwie uznały, że nie uiścił on opłaty od skarg, złożył skargi po terminie, nie wskazał w skargach

okoliczności faktycznych i że nie zaistniała „przewłoka” w sprawach objętych skargami, nadto sądy drugiej instancji nie zwolniły go od kosztów sądowych, nie przyznały pełnomocnika z urzędu, „a wnioski te były ujęte w tych skargach”. Dlatego wnosił o rozpoznanie jego skarg w niniejszym procesie. Według powoda został on pozbawiony prawa do obrony przed sądem, a to „spowodowało odczucie dyskryminacji jako lekceważące, instrumentalne potraktowanie”, wykorzystanie położenia życiowego powoda jako osoby będącej w więzieniu. Skutkowało to pogorszeniem stanu zdrowia powoda, bowiem pojawiło się nadciśnienie, bóle i zawroty głowy, bóle wątroby, żołądka, depresja i stany depresyjne. Powód nie może właściwie funkcjonować w społeczeństwie i podjąć pracy. Dochodzona pozwem kwota 80.000 złotych „została wyliczona jako szkoda niemajątkowa z każdej ze sprawy z osobna”.

Pozwany zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu.

Wyrokiem z dnia 2 grudnia 2014 roku Sąd Okręgowy w Łomży oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 złotych tytułem kosztów procesu.

Sąd Okręgowy wskazał, że aktualnie powód odbywa karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w W.. Leczy się w Penitencjarnym Zakładzie Opieki Zdrowotnej Ambulatorium z Izłą Chorych tego Aresztu. Rozpoznano u niego szereg schorzeń. Stan zdrowia powoda jest stabilny, pozostaje on pod opieką medyczną i otrzymuje niezbędne leki. Aktualnie powód nie zgłasza istotnych dolegliwości, które wymagałyby intensyfikacji leczenia. Opieka jaką powód został otoczony w trakcie izolacji wpływa korzystnie na stan jego zdrowia.

Sąd I instancji zaznaczył, że powód domagając się zapłaty od pozwanego wskazał, iż wnosił liczne skargi na przewlekłość postępowań, które zostały odrzucone, bądź oddalone. Zgodnie z art. 417 § 1 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa, a odpowiedzialność ta uwarunkowana jest bezprawnością rozumianą jako niezgodne z prawem działanie funkcjonariusza państwowego, zaistnieniem szkody wyrządzonej przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności i normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zachowaniem funkcjonariusza. Ciężar wykazania zaistnienia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej z art. 417 § 1 k.c., zgodnie z art. 6 k.c., spoczywa na powodzie. Jednakże, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu ich niezgodności z prawem, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej, a odnosi się to również do wypadku, gdy prawomocne orzeczenie lub ostateczna decyzja zostały wydane na podstawie aktu normatywnego niezgodnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą (art. 417 § 2 k.c.).

Sąd I instancji podkreślił, że doręczył powodowi odpis odpowiedzi na pozew i zobowiązał go do wskazania w piśmie procesowym wszystkich dowodów, w tym ewentualnie świadków, o których przesłuchanie będzie wnosił na poparcie twierdzeń pozwu - w terminie 14 dni pod rygorem pominięcia w późniejszym postępowaniu, a także dopuścił dowód z przesłuchania powoda - w drodze pomocy prawnej przez Sąd Rejonowy w W. - na okoliczność ustalenia, czy doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda, a jeżeli tak to kiedy i z jakich przyczyn, jakie konkretnie instytucje pozwanego, ewentualnie osoby dopuściły się naruszenia dóbr osobistych powoda i w jakich konkretnie datach oraz w jaki konkretnie sposób, jakiego uszczerbku na zdrowiu i jakiej szkody doznał w związku z tym powód, jaki jest aktualnie stan zdrowia powoda i czy podlega on leczeniu, a jeżeli tak to na jakie schorzenia i od kiedy, jaki jest stan rodzinny i majątkowy powoda, z jakich konkretnie przyczyn powód domaga się zapłaty kwoty 80.000 złotych, czy dochodzi odszkodowania w tej kwocie, a jeżeli tak to jakich szkód (szkody) doznał i na skutek jakich działań (zachowań) osób czy instytucji, czy ewentualnie dochodzi zadośćuczynienia w tej kwocie, a jeżeli tak to z jakich przyczyn. Do przesłuchania powoda w charakterze strony nie doszło, ponieważ zgłosił on administracji jednostki penitencjarnej, że nie będzie uczestniczył w czynnościach procesowych w Sądzie Rejonowym w W.. Powód nie zgłosił dowodów celem wykazania konkretnych okoliczności faktycznych uzasadniających jego żądanie.

W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że powód nie wykazał, iż wymienione w pozwie jednostki organizacyjne Skarbu Państwa, w tym sądy, działały niezgodnie z prawem. Powód wskazał w pozwie, że wniesione przez niego skargi o stwierdzenie przewlekłości postępowań zostały oddalone, a jednocześnie nie można stwierdzić, że we wskazanych przez powoda sprawach doszło do przewlekłości postępowań, czy innych niezgodnych z prawem działań. Powód nie udowodnił też, że odczuwane przez niego dolegliwości zdrowotne powstały na skutek bezprawnego działania pozwanego Skarbu Państwa w sprawach, w których powód był stroną, że doznał szkody przy wykonywaniu władzy publicznej.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 roku, Nr 163, poz. 1349 ze zm.).

Powyższy wyrok w całości zaskarżył apelacją powód. Podniósł, że Sąd I instancji dopuścił się naruszenia prawa materialnego i procesowego. Zdaniem powoda zachodzi nieważność postępowania, bowiem został on pozbawiony możliwości udziału w sprawie, a nie przyznano mu pełnomocnika z urzędu. Sąd Okręgowy nie odniósł się też do materiału dowodowego w postaci zeznań powoda, dokumentacji medycznej, opinii biegłych. Sąd I instancji niezasadnie też obciążył powoda kosztami procesu, nie stosując art. 102 k.p.c.

Domagał się zmiany zaskarżonego wyroku i uwzględnienia powództwa w całości, ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

W pierwszym rzędzie trzeba wskazać, że postępowanie przed Sądem I instancji nie jest dotknięte nieważnością w postaci pozbawienia powoda obrony swych praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.).

Przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości działania, należy najpierw rozważyć, czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, w drugiej kolejności trzeba sprawdzić, czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony do działania w postępowaniu, a w końcu należy zbadać, czy pomimo zajścia tych okoliczności strona mogła bronić swych praw. Tylko w razie kumulatywnego spełnienia wszystkich tych trzech przesłanek można stwierdzić, że strona została pozbawiona możliwości działania (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 roku, III CK 290/02, LEX nr 164001; z dnia 13 listopada 2007 roku, III UK 57/07, LEX nr 897947).

Wobec tego, że wniosek powoda o ustanowienie mu adwokata lub racy prawnego z urzędu został prawomocnie oddalony, a Sąd I instancji, poza doręczeniem powodowi odpisu odpowiedzi na pozew i zobowiązaniem go do wskazania w piśmie procesowym wszystkich dowodów, w tym ewentualnie świadków na poparcie twierdzeń pozwu, dopuścił dowód z przesłuchania powoda w drodze pomocy prawnej przez Sąd Rejonowy w W., zaś powód zgłosił administracji Aresztu Śledczego w W., że nie będzie uczestniczył w czynnościach procesowych w Sądzie Rejonowym w W., to nie można uznać, że Sąd I instancji naruszył jakiegokolwiek przepisy procesowe, pozbawiając powoda możliwości działania w postępowaniu. To powód, który zrezygnował z przesłuchania go w drodze pomocy prawnej w Sądzie Rejonowym w W., nie chciał działać w postępowaniu.

Sąd I instancji, wbrew odmiennemu zapatrywaniu skarżącego, uwzględnił wszystkie zebrane w sprawie dowody, ocenił je zgodnie z zasadami logicznego myślenia i doświadczenia życiowego i trafnie uznał, że powód nie udowodnił roszczenia.

Stosownie do art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. W świetle tego przepisu za prawdziwe mogą być przyjęte fakty, które zostały udowodnione przez stronę obciążoną ciężarem ich dowodzenia, zaś pominięte powinny zostać fakty, które przez stronę obciążoną obowiązkiem dowodzenia nie zostały należycie wykazane. Materialnoprawną zasadę rozkładu ciężaru dowodu z art. 6 k.c. uzupełniają reguły

procesowe, w szczególności art. 3 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. nakazujące stronom przejawiać aktywność w celu wykazania wszystkich istotnych okoliczności i faktów, z których wywodzą skutki prawne, w szczególności wskazywać dowody. Niedochowanie tego obowiązku skutkuje ryzykiem przegrania procesu przez stronę, którą obciążał ciężar wykazania okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Powód domagał się zadośćuczynienia w związku z pogorszeniem się jego stanu zdrowia, co – jak wynika z uzasadnienia pozwu – wiązał z postępowaniami toczącymi się z jego udziałem przed wskazanymi przez niego jednostkami organizacyjnymi Skarbu Państwa, także ze sprawami o stwierdzenie przewlekłości postępowań, w tym z wydanymi w tych sprawach orzeczeniami, tak wpadkowymi, jak i kończącymi te sprawy. Zgodnie z art. 417 § 1 k.c. powód winien był zatem wykazać niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej, szkodę w postaci pogorszenia się jego stanu zdrowia i adekwatny związek przyczynowy pomiędzy niezgodnym z prawem działaniem organu władzy publicznej a szkodą powoda powstałą przy wykonywaniu władzy publicznej, a w przypadku szkody wyrządzonej prawomocnym orzeczeniem sądu lub ostateczną decyzją administracyjną, zgodnie z art. 417¹ § 2 k.c. w zw. z art. 417 § 1 k.c. powód winien był wykazać stwierdzoną we właściwym postępowaniu bezprawność orzeczenia lub decyzji stanowiących źródło jego szkody, szkodę w postaci pogorszenia się jego stanu zdrowia i adekwatny związek przyczynowy pomiędzy niezgodnymi z prawem orzeczeniem lub decyzją a jego szkodą. Powód zaś nie wykazał niezgodnego z prawem działania organów władzy publicznej, w tym sądów, również nie wykazał się stwierdzoną we właściwym postępowaniu niezgodnością z prawem orzeczenia sądu lub decyzji administracyjnej, nie udowodnił, że jego problemy zdrowotne powstały na skutek niezgodnego z prawem działania organów władzy publicznej i przy wykonywaniu władzy publicznej. Powód nie tylko nie zgłosił żadnych dowodów celem wykazania zgłoszonego przez niego żądania, ale także odmówił stawienia się w Sądzie Rejonowym w W., który w drodze pomocy prawnej miał przeprowadzić dowód z przesłuchania powoda. Podkreślić tu trzeba, że podstawa faktyczna żądania została wskazana bardzo ogólnikowo, a do tego łącznie co do wszystkich wymienionych w pozwie spraw. Tymczasem obowiązkiem powoda było precyzyjne wskazanie decyzji procesowych, które uważa on za źródło szkody, wskazanie ich wadliwości (opisanie na czym polegała ich bezprawność) oraz związku przyczynowego ze stanem zdrowia skarżącego. Żądanie pozwu nie tylko zatem nie zostało poparte dowodami, ale też brak jest stosownych twierdzeń faktycznych, które mogłyby być przedmiotem dowodzenia.

Nieprzedłożenie przez powoda dowodów istnienia dochodzonego przez niego roszczenia uzasadniało oddalenie powództwa.

Sąd Apelacyjny nie znalazł także podstaw do zmiany rozstrzygnięcia Sądu I instancji o kosztach procesu.

W myśl wyrażonej w art. 98 § 1 k.p.c. zasady odpowiedzialności za wynik procesu strona przegrywająca sprawę, a taką jest powód, obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Wyjątek od tej ogólnej zasady przewiduje art. 102 k.p.c., który pozwala w szczególnie uzasadnionych wypadkach na zasądzenie od strony przegrywającej tylko części kosztów lub nieobciążenie jej w ogóle kosztami. Przepis art. 102 k.p.c. jest rozwiązaniem szczególnym, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności. Nie konkretyzuje on pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi. Według doktryny do okoliczności branych pod uwagę przez sąd przy ocenie przesłanek zastosowania dyspozycji omawianego przepisu zaliczyć można nie tylko te związane z samym przebiegiem postępowania, ale również dotyczące stanu majątkowego strony. Za trafny należy jednak uznać pogląd, zgodnie z którym sama sytuacja ekonomiczna strony przegrywającej, nawet tak niekorzystna, że strona bez uszczerbku dla własnego utrzymania nie byłaby w stanie ponieść kosztów, nie stanowi podstawy zwolnienia – na podstawie art. 102 k.p.c. – od obowiązku zwrotu kosztów przeciwnikowi, chyba że na rzecz tej strony przemawiają dalsze szczególne okoliczności, które same mogłyby być niewystarczające, lecz łącznie z trudną sytuacją ekonomiczną wyczerpują znamiona wypadku szczególnie uzasadnionego.

Tak więc ciężka sytuacja finansowa powoda uniemożliwiająca mu poniesienie bez uszczerbku dla własnego utrzymania kosztów zastępstwa procesowego pozwanego nie uzasadnia zwolnienia go od obowiązku zwrotu

pozwanemu kosztów zastępstwa procesowego, jeżeli za odstąpieniem od obciążania powoda kosztami zastępstwa procesowego pozwanego nie przemawiają szczególne okoliczności związane z samym postępowaniem. Powód nie wskazał zaś żadnych okoliczności związanych z postępowaniem, które zezwalałyby na zwolnienie go od obowiązku zwrotu pozwanemu kosztów zastępstwa procesowego. Okoliczności tych nie dopatrył się także Sąd Apelacyjny.

Dlatego apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono mając na uwadze jego wynik oraz treść art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., art. 108 § 1 k.p.c. i art. 109 k.p.c., a także treść art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 roku o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 1150). Wobec tego, że apelacja powoda została oddalona w całości, a jednocześnie nie było podstaw do odstąpienia od obciążania powoda kosztami procesu w drugiej instancji na podstawie art. 102 k.p.c., to powód winien zwrócić Skarbowi Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa poniesione przez niego koszty zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym w kwocie 2.700 ustalonej na podstawie § 6 pkt 6 w zw. z § 13 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (j.t. Dz. U. z 2013 roku, poz. 461).